

VI. Usługi

1. Zróżnicowanie usług na świecie

Usługi

Czym są usługi

- **Usługi** – dziedzina gospodarki, służąca zaspokajaniu potrzeb ludności (nie tworzy bezpośrednio nowych produktów).
- Czasopismo "Economist" podaje inne, nieco żartobliwe określenie usług:
"jest to przedmiot wymiany między ludźmi, którego nie można upuścić sobie na nogi".
- Nie wytwarza się tu więc gotowych "namacalnych" dóbr.
- Przedmiotem usług są dobra będące świadczeniami na rzecz innych osób.

Klasyfikacja PKD i PKWiU

- Różnorodność usług wpływa na powstanie **różnych klasyfikacji** (wzajemnie ujednoliconych wobec siebie):
 - **Polska Klasyfikacja Działalności (PKD z 2007 r.)** – podział na rodzaje działalności społeczno-gospodarczej, realizowanej przez dane podmioty gospodarcze:
 - w jej ramach wyszczególnia się 5 poziomów obejmujących:
 - sekcje, działy, grupy, klasy i podklasy;
 - **Polska Klasyfikacja Wyrobów i Usług (PKWiU z 2015 r.)** – jest klasyfikacją produktów wytwarzanych w Polsce,
 - w jej ramach funkcjonuje 7 poziomów:
 - sekcje, działy, grupy, klasy, kategorie, podkategorie i pozycje,
 - dla pierwszych czterech poziomów PKWiU 2015 przyjęto jako kryterium podziału produktów ich pochodzenie zdefiniowane przez PKD 2007.

Podział usług ze względu na odbiorców (zgodny z PKWiU)

- Ze względu na odbiorców, **usługi dzielimy** (zgodnie z PKWiU w Polsce) na:
 - **usługi produkcyjne** – usługi dla producentów i **biznesu**, które obejmują wszelką działalność nieprodukcyjną, wspierającą produkcję (rolnictwo, przemysł i same usługi), zarówno w sferze zarządzania, projektowania, jak i organizacji, np.:
 - projektowanie, działalność naukowo-badawcza, obsługa finansowa, reklama, naprawa i konserwacja maszyn, gospodarka magazynowa, doradztwo prawne, finansowe i związane z badaniem rynku;
 - **usługi konsumpcyjne** – usługi dla konsumentów, dzielące się na:
 - usługi materialne,
 - usługi niematerialne;
 - **usługi ogólnospołeczne** – usługi dla jednostek gospodarki narodowej oraz społeczeństwa, które obejmują:
 - administrację państwową, wymiar sprawiedliwości, działalność ubezpieczeniową i związaną z pośrednictwem finansowym, organizacje społeczne i obronę narodową.

Podział usług konsumpcyjnych

- **Usługi konsumpcyjne** – dedykowane konsumentom, dzielimy na:
 - **usługi materialne** – związane z oddziaływaniem na poszczególne dobra materialne, np.:
 - transport, łączność, handel, gastronomię, usługi naprawcze, finanse i ubezpieczenia oraz gospodarkę komunalną;
 - **usługi niematerialne** – nie mają postaci rzeczowej i związane są z czynnościami niemającymi bezpośredniego związku z dobrami materialnymi, np.:
 - nauka, oświata, służba zdrowia, opieka społeczna, kultura, sztuka, kultura fizyczna i rekreacja.

Podział usług ze względu na wynik pracy usługowej

- Ze względu na wynik pracy usługowej wyróżniamy następujące rodzaje usług:
 - **renowacyjne** – celem jest odnowienie lub/i naprawa,
 - **informacyjne** – związane z przechowywaniem, przetwarzaniem i udostępnianiem informacji zainteresowanym osobom lub firmom,
 - działalność taką prowadzą m.in.: GUS, urzędy publiczne oraz punkty informacji turystycznej,
 - **dystrybucyjne** – związane z przechowywaniem i przekazywaniem dóbr,
 - biorą w tym udział m.in. transport i handel,
 - **rekreacyjno-wypoczynkowe** – związane z obsługą turystów,
 - **oświatowo-kulturalne** – związane z usługami świadczonymi przez jednostki oświaty, nauki i kultury,
 - **organizacyjne** – świadczone przez administrację, firmy ubezpieczeniowe i banki,
 - **zdrowotne** – związane z funkcjonowaniem służby zdrowia i podmiotów opieki społecznej.

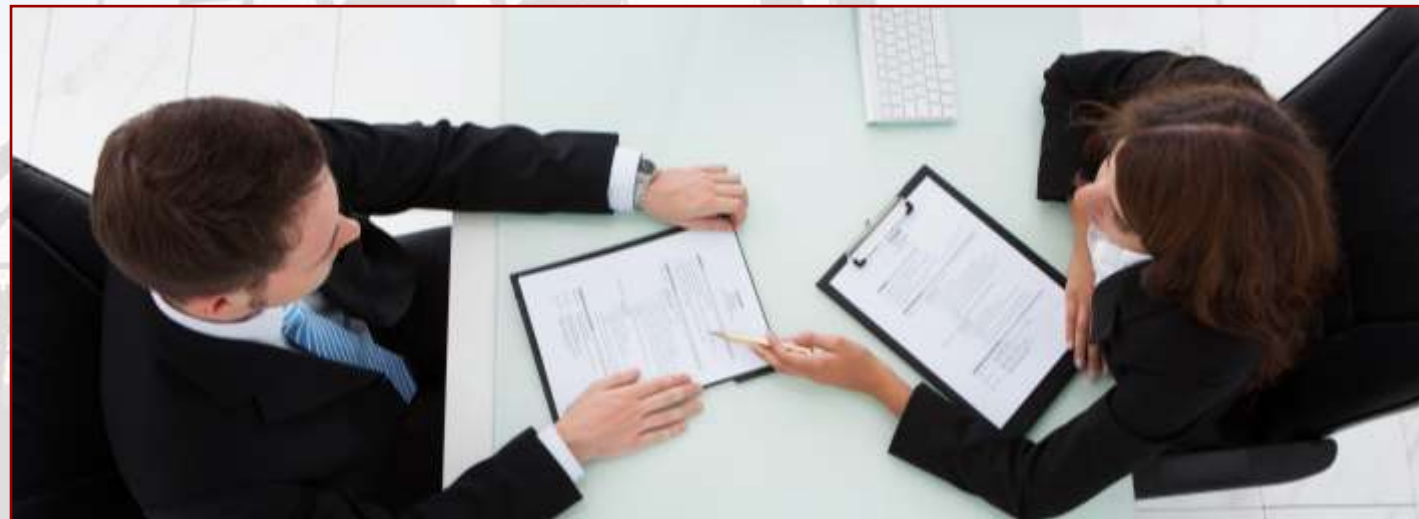
Podział usług ze względu na rolę w zaspokajaniu potrzeb ludności

- W ramach podziału usług **ze względu na rolę w zaspokajaniu potrzeb ludności**, wyróżniamy:
 - **usługi bytowe**, np. mieszkaniowe, naprawcze i remontowo-budowlane,
 - **usługi socjalne**, np. ochrona zdrowia, opieka społeczna i kultura fizyczna,
 - **usługi kulturowe i oświatowe**, np. muzea, teatry, przedszkola, szkoły i uczelnie wyższe (w zakresie edukacji),
 - **usługi naukowo-badawcze**, np. biura projektowe oraz instytuty naukowo-badawcze i uczelnie wyższe (w zakresie prowadzenia badań naukowych i badawczych),
 - **usługi administracyjno-organizatorskie**, np. administracja samorządowa,
 - **usługi polityczno-społeczne**, np. biura poselskie.

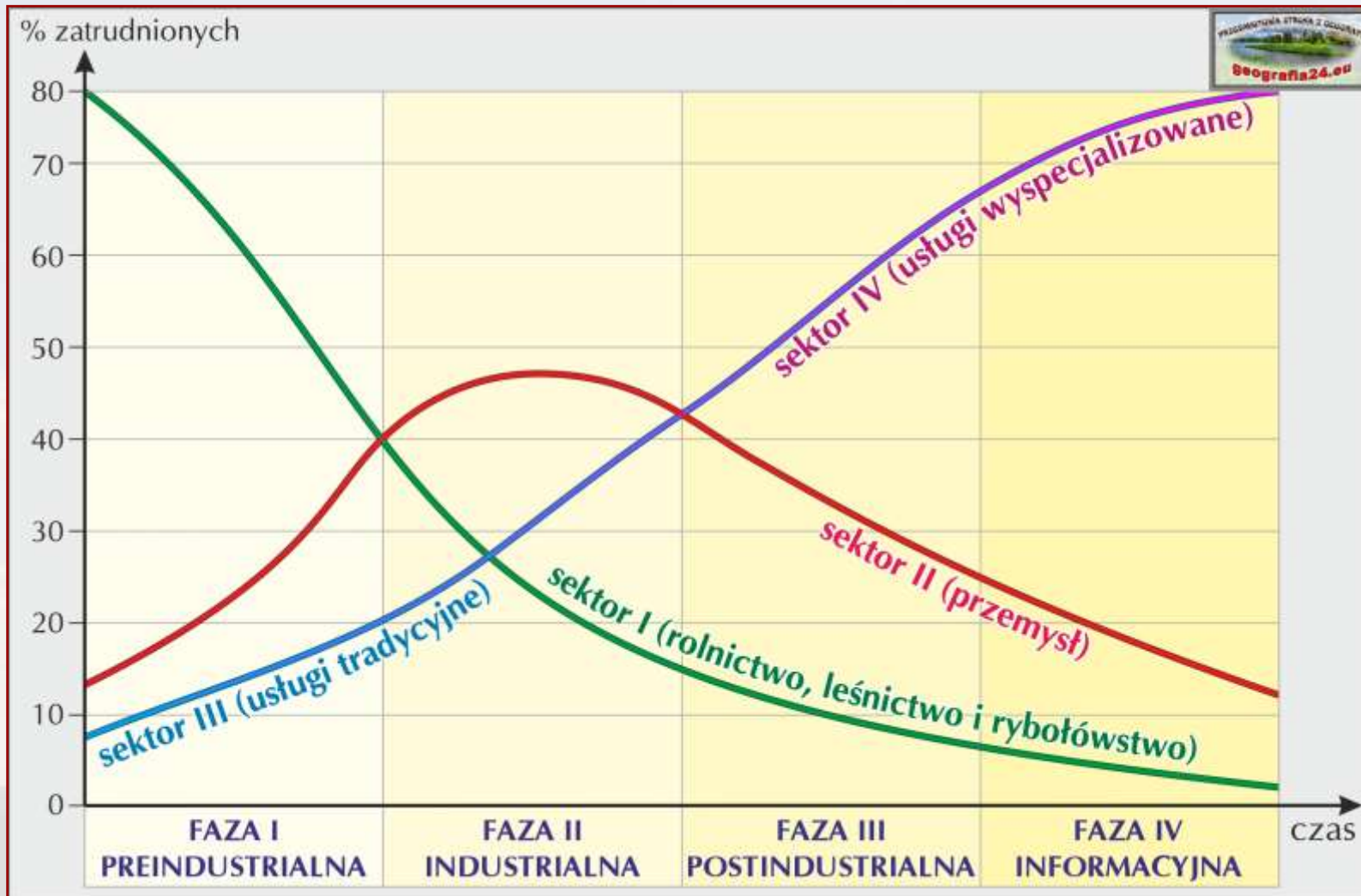
Podział usług ze względu na dostępność, specyfikę usług i charakter ich odbiorcy

- W ramach podziału usług **ze względu na dostępność, specyfikę usług i charakter ich odbiorcy**, wyróżniamy:
 - **usługi podstawowe** – powszechne i łatwo dostępne dla wszystkich mieszkańców, np.:
 - przewozy pasażerskie,
 - usługi kurierskie, pocztowe i telekomunikacyjne,
 - usługi przedsiębiorstw komunalnych i gastronomicznych,
 - usługi fryzjerskie,
 - oświata i kultura,
 - służba zdrowia;
 - **usługi wyspecjalizowane** – specjalistyczne usługi na rzecz firm (nie są one obecne w ofercie dla klientów indywidualnych – tzw. zwykłych “Kowalskich”), np.:
 - usługi świadczone przez uczelnie wyższe oraz instytuty naukowo-badawcze,
 - usługi świadczone dla firm przez banki, towarzystwa ubezpieczeniowe i firmy reklamowe.

Znaczenie usług

- Według ekonomistów zajmujących się tą dziedziną gospodarki, można sformułować pewne prawidłowości, dotyczące **poziomu rozwoju gospodarczego danego państwa**, wynikające z analizy sektora usług:
- **wielkości zatrudnienia w usługach** (wzrasta ono wraz z rozwojem społeczno-gospodarczym kraju),
 - **wartości udziału usług w tworzeniu PKB państwa** (wzrasta on także wraz z rozwojem społeczno-gospodarczym kraju).

Znaczenie usług w krajach słabiej rozwiniętych gospodarczo

- W krajach słabiej rozwiniętych gospodarczo zatrudnienie w usługach jest niskie, wynosi 10-30% (tak samo jak udział w tworzeniu PKB, który wynosi około 25%) i wzrasta wraz z rozwojem cywilizacyjnych danego kraju,
 - wyjątek stanowią kraje o rozwiniętej turystyce.
- Usługi w tych krajach zaspakajają głównie zapotrzebowanie na usługi podstawowe, np. handel, usługi naprawcze i w mniejszym stopniu związane z oświatą na poziomie podstawowym i służbą zdrowia (jest jednak słabo rozwinięta).
- Zdecydowana większość usług wyspecjalizowanych jest tu słabo rozwinięta lub w ogóle nie istnieje.

Znaczenie usług w krajach wyżej rozwiniętych gospodarczo

- W krajach wyżej rozwiniętych, określanych mianem postindustrialnych, w usługach pracuje 60-80% ogółu zatrudnionych (wysoki jest też udział w tworzeniu PKB – powyżej 70%), z zaznaczającą się wyraźną tendencją do dalszego wzrostu,
- kraje te jako pierwsze przechodziły rewolucję przemysłową i przeszły już restrukturyzację gospodarki, której efektem było dostosowanie do wymagań rynku (obecnie stawiają na usługi wyspecjalizowane),
- kraje te wprowadziły wiele rozwiązań w zakresie automatyzacji produkcji oraz posiadają nowoczesne rolnictwo,
- w krajach tych stawia się także na naukę i szkolnictwo wyższe (zdobywanie kwalifikacji zawodowych i późniejszy ich rozwój) oraz rozwój gałęzi wysokich technologii.

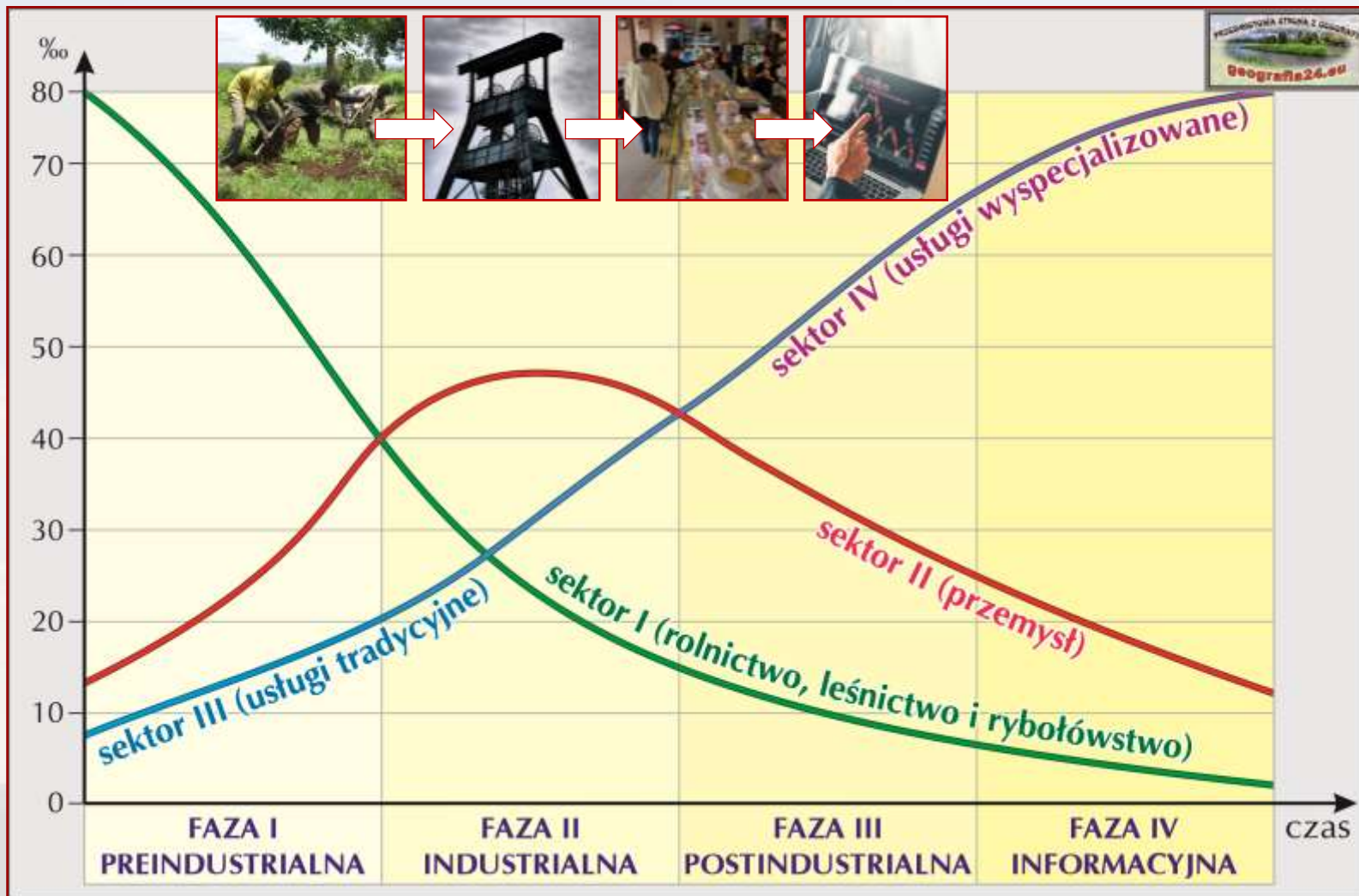
Znaczenie usług

- **W krajach Europy Środkowo-Wschodniej** zatrudnienie w usługach wynosi 40-70%.
- Oznacza to, że usługi są jeszcze stosunkowo słabo rozwinięte w odniesieniu do ogólnego poziomu rozwoju gospodarczego tych państw.
- Wynika to z faktu, że po II wojnie światowej stawiano głównie na rozwój przemysłu, licząc, że to powinno przyczynić się do ich rozwoju gospodarczego (kraje socjalistyczne bloku wschodniego hamowały rozwój sektora usług).

Zatrudnienie w usługach – fazy rozwoju gospodarczego

- Obecnie udział usług w strukturze zatrudnienia i tworzenia PKB praktycznie we wszystkich krajach świata wzrasta.
- Jest to prawidłowość wynikająca z faktu, że:
 - udział usług w strukturze zatrudnienia wzrasta wraz z rozwojem społeczno-gospodarczym państwa.
- Zgodnie z tym wyszczególniono cztery fazy rozwoju gospodarczego.

Etap rozwoju usług – faza przedindustrialna (przedprzemysłowa, preindustrialna)

- W krajach przedindustrialnych (przedprzemysłowych, preindustrialnych):
 - dominują usługi kluczowe dla funkcjonowania społeczeństw, podstawowe o zasięgu lokalnym, np.:
 - handel, usługi bytowe (mieszkaniowe, remontowo-budowlane), szkolnictwo podstawowe, ochrona zdrowia (podstawowa),
 - usługi są mocno zacofane technologicznie,
 - niewielkie znaczenie odgrywa komputeryzacja;
 - często nie ma nawet dostępu do Internetu,
 - znaczna część usług świadczona jest w ramach pracy dorywczej,
 - na tym etapie znajduje się obecnie:
 - większość krajów Afryki (poza RPA i większością państw Afryki Północnej),
 - najbiedniejsze kraje Azji Południowo-Wschodniej i Południowej (np. Bangladesz, Afganistan, Pakistan, Birma, Laos i Wietnam).

Etap rozwoju usług – faza industrialna (przemysłowa)

→ W krajach industrialnych:

- zyskują na znaczeniu usługi produkcyjne – usługi dla producentów i biznesu, które wspierając produkcję:
 - w rolnictwie (mechanizacja rolnictwa) przyczyniają się do spadku znaczenia tego działu i wzrostu znaczenia usług,
 - w przemyśle przyczyniają się do rozwoju gospodarki i tym samym pobudzają także i wzrost ich znaczenia dla których świadczą różne usługi;
- silnie rozwijają się usługi związane z transportem i oświatą (największe znaczenie odgrywiają szkoły zawodowe) oraz tzw. usługi ogólnospołeczne (administracja i wojsko);
- od połowy tej fazy (lub pod koniec) na usługi przypada największy odsetek pracujących,
- na tym etapie znajduje się obecnie:
 - większość krajów Ameryki Południowej, np. Brazylia, Paragwaj, Peru i Gujana,
 - niektóre kraje azjatyckie, np. Indie, Chiny (są już w znacznym stopniu w następnej fazie), Kazachstan oraz państwa arabskie (Irak, Iran i Arabia Saudyjska).

Etap rozwoju usług – faza postindustrialna (poprzemysłowa)

→ W krajach postindustrialnych (poprzemysłowych):

- następuje dalej niemal nieustanny wzrost znaczenia usług, kosztem pozostałych działów gospodarki (przemysłu i rolnictwa; następuje niemal całkowity zanik tradycyjnych zawodów, tj. szewc i krawiec),
- prężnie rozwijają się usługi wyspecjalizowane, świadczone przez agencje handlowe, reklamowe (walka o klienta poprzez reklamy), turystyczne (w krajach tych wzrasta czas wolny od pracy – rośnie zainteresowanie turystyką), jednostki finansowe, bankowe, ubezpieczeniowe i prawnicze oraz działalność edukacyjna (jednostki naukowo-badawcze i uczelnie wyższe), kulturalna i branża medyczna (ludność dba o swój stan zdrowia oraz coraz dłużej żyje), a także opieka społeczna,
- największy wpływ na to ma ciągłe podnoszenie kwalifikacji oraz wzrost wykształcenia społeczeństw będących w tej fazie rozwoju;
- coraz większe znaczenie odgrywa przemysł zaawansowanych technologii, wymagający technologii informatycznych i innych wysoko specjalistycznych usług,
- gałęzie te są silnie powiązane z sektorem usług;
- na tym etapie znajduje się obecnie kraje najbardziej zglobalizowane:
 - większość krajów Europy Środkowej (Polska, Czechy, Węgry i Litwa),
 - niektóre kraje Ameryki Południowej (Argentyna i Urugwaj),
 - w niektórych tzw. azjatyckich tygrysach (Indonezja, Tajlandia, Malezja i w znacznym stopniu Chiny).

Etap rozwoju usług – **faza informacyjna**

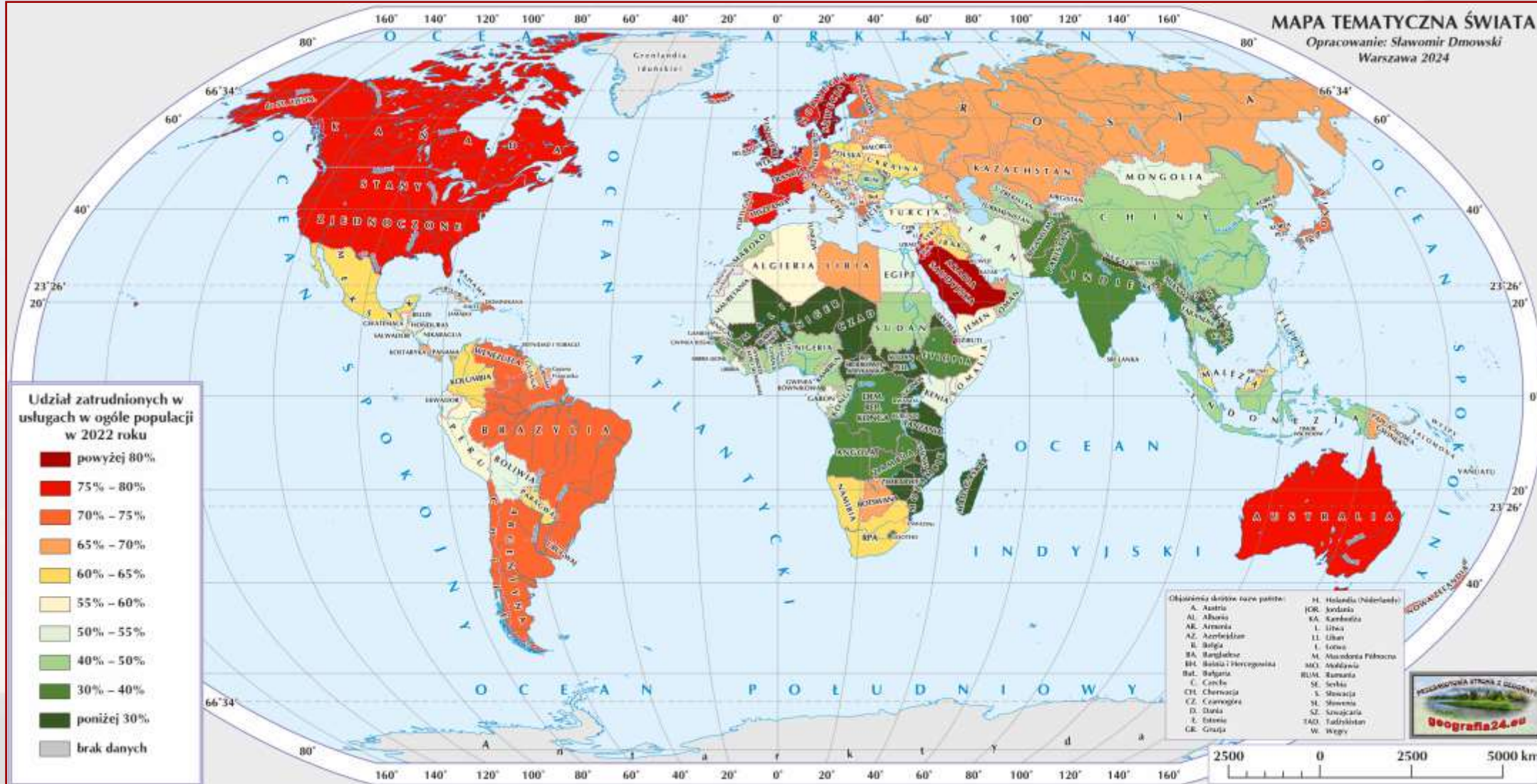
→ W krajach fazy informacyjnej:

- następuje kontynuacja fazy przemysłowej (postindustrialnej);
- dalej następuje wzrost znaczenia usług, kosztem pozostałych działów gospodarki (przemysłu i rolnictwa),
 - dalej silnie rozwijają się usługi wyspecjalizowane oparte na zdobywaniu i przetwarzaniu wiedzy (społeczeństwa stawiają na wysokie wykształcenie);
- największą rolę pełni przemysł wysokich technologii oparty o nowoczesne technologie informatyczne, biotechnologię, robotykę, nanotechnologię i sztuczną inteligencję;
- na tym etapie znajduje się obecnie kraje najbardziej rozwinięte i najbogatsze:
 - większość krajów Europy Zachodniej (Niemcy, Francja, Włochy i Wielka Brytania),
 - USA i Kanada,
 - Japonia, Korea Południowa i Australii.

Zatrudnienie w sektorze III i IV (usługi podstawowe i wyspecjalizowane)

- **Najwyższe zatrudnienie w sektorze III: kraje wysoko rozwinięte** (leżące w Skandynawii, Wielka Brytania, Holandia, Izrael, USA, Australia), **o małej powierzchni** (Luksemburg, Singapur) lub **rozwiniętej turystyce** (Malta, Cypr).
- **Najniższe:** zwykle słabo rozwinięte kraje Afryki Subsaharyjskiej, np. Burundi, Madagaskar, Burkina Faso i Mozambik.

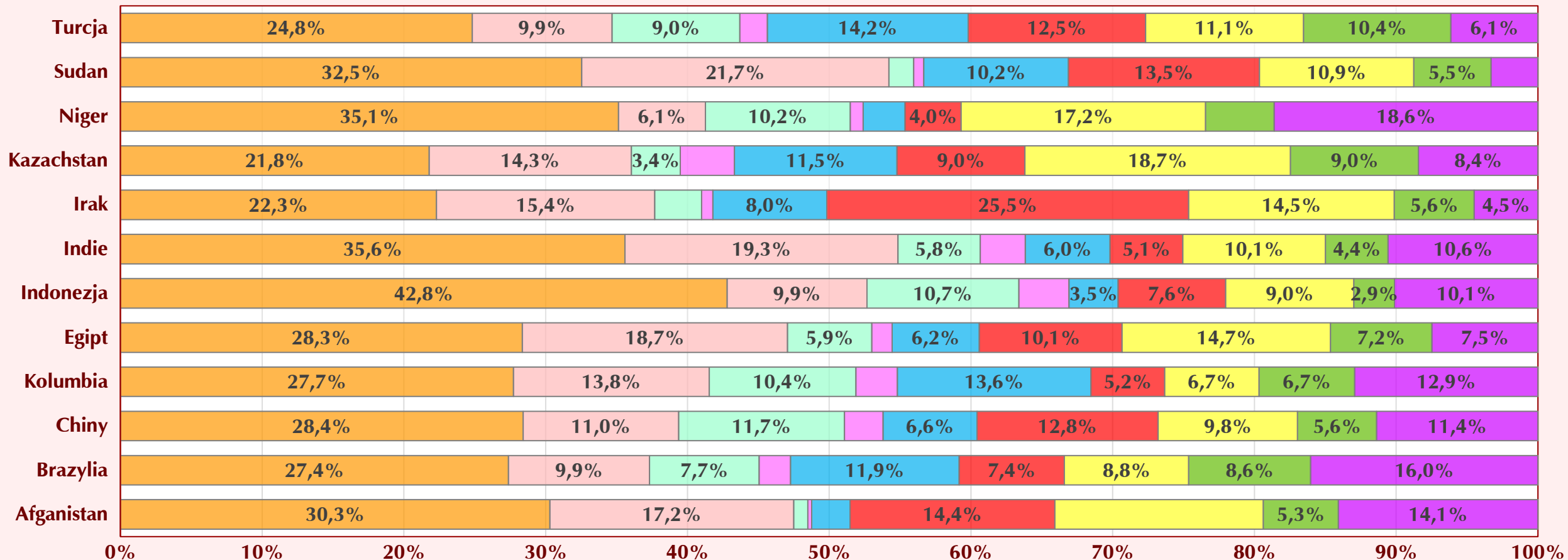
Struktura zatrudnienia w usługach

- Struktura zatrudnienia w działach usług w poszczególnych krajach jest bardzo zróżnicowana.
- Wynika to z różnych warunków rozwoju gospodarczego oraz rozwijającej się specjalizacji w określonym rodzaju usług.

Struktura zatrudnienia w usługach w krajach słabo rozwiniętych w 2022 r.

- Największe zatrudnienie w krajach słabiej rozwiniętych występuje w następujących działach usług:
- “handel i naprawy pojazdów” (szczególnie w najslabiej rozwiniętych krajach świata),
 - “transport, przechowywanie i komunikacja”.

Handel i naprawy pojazdów

Finanse i ubezpieczenia

Edukacja

Transport, przechowywanie i komunikacja

Nieruchomości i obsługa firm

Opieka zdrowotna i pomoc społeczna

Zakwaterowanie i gastronomia

Administracja publiczna i obrona narodowa

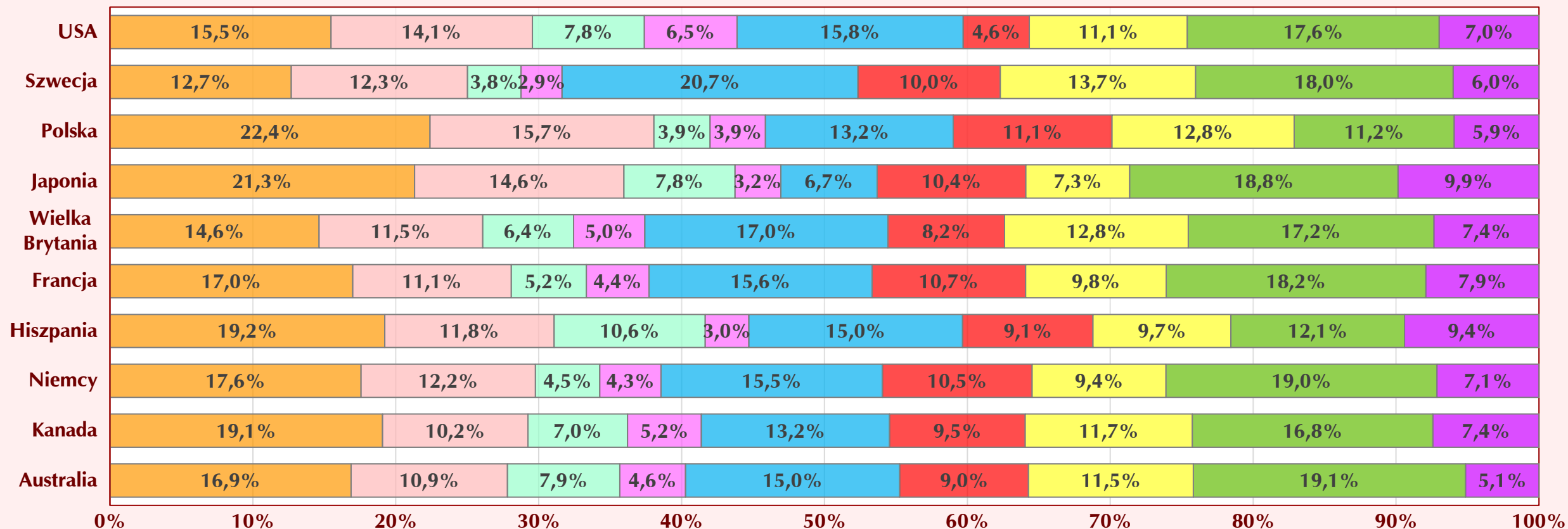
Pozostałe usługi

Struktura zatrudnienia w usługach w krajach wysoko rozwiniętych w 2022 r.

→ Największe zatrudnienie w krajach wysoko rozwiniętych występuje w następujących działach usług:

- “handel i naprawy pojazdów” (jednak znaczenie tego działu jest mniejsze niż w krajach słabo rozwiniętych),
- “opieka zdrowotna i pomoc społeczna”,
- “nieruchomości i obsługa firm”.

Handel i naprawy pojazdów

Transport, przechowywanie i komunikacja

Zakwaterowanie i gastronomia

Finanse i ubezpieczenia

Nieruchomości i obsługa firm

Administracja publiczna i obrona narodowa

Edukacja

Opieka zdrowotna i pomoc społeczna

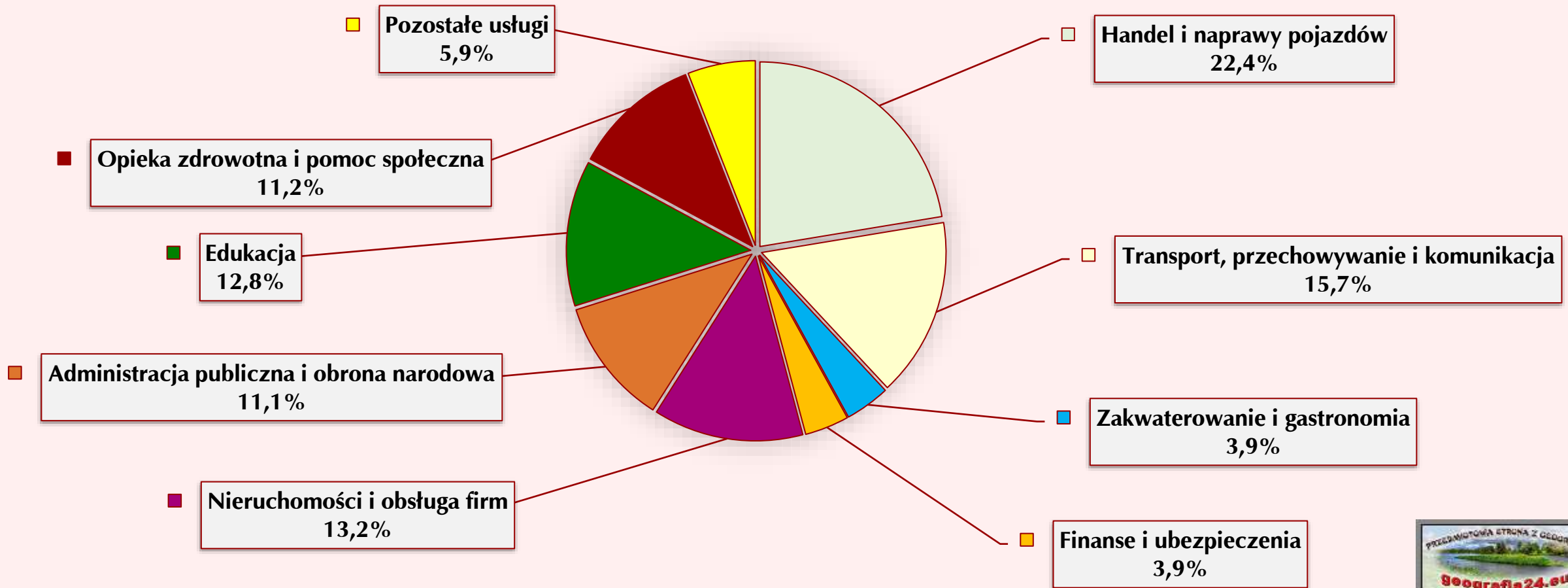
Pozostałe usługi

Udział poszczególnych działów w zatrudnieniu pracowników sektora usług w Polsce

→ W Polsce w 2022 roku największe zatrudnienie występowało w następujących działach usług:

- “handel i naprawy pojazdów”,
- “transport, przechowywanie i komunikacja”,
- “nieruchomości i obsługa firm”,
- “edukacja”.

KONIEC

Materiały pomocnicze do nauki
Opracowane w celach edukacyjnych (niekomercyjnych)

Opracowanie i redakcja: *Sławomir Dmowski*
Kontakt: *kontakt@geografia24.eu*

WSZELKIE PRAWA ZASTRZEŻONE
- KOPIOWANIE ZABRONIONE -